

BEVEZETÉS

A kutatás háttere és terminológia

A kötet témáját adó *antiproverbium* fogalom és annak elnevezése is Wolfgang Miedertől származik. Mieder vezette be a német *Antisprichwort* (vö. Mieder 1983; 1985; 1989b; 1998) és az angol *anti-proverb* (vö. Mieder–Tóthné Litovkina 1999; T. Litovkina–Mieder 2005: 150–176; 2006) kifejezést, amely „általános megjelölése azoknak a szövegeknek, melyek a hagyományos proverbiumokat innovatív módon átalakítják, vagy reagálnak rájuk” (Mieder 1983: VII–X). Mielőtt azonban rátérnénk a jelenség nemzetközi kutatására és terminológiájára, röviden szólni kell az *antiproverbiumok* kiindulópontjául szolgáló *proverbiumokról*.

A parömiológia – a proverbiumokat vizsgáló tudomány – nagy múltra tekint vissza, és története során mindig sok vita folyt arról, hogy mi legyen vizsgálata tárgya, és milyen módszerekkel vizsgálja azt.¹ Már-már több a definíció, mint a proverbium (Mieder 1991b: 152). Itt mindenekelőtt rögzíteni kell, hogy az antiproverbium meghatározásánál milyen proverbiumfogalomra támaszkodunk: „A tágan értelmezett szóláshagyomány darabjait *proverbium*nak nevezzük. Ide tartozik minden olyan alkotás, amely egy találó kifejezésnél vagy mondatnál nem tartalmaz többet, és e kereteken belül kifejezi a maga mondanivalóját” (Voigt 1998: 304). Ezen belül változó a közmondások és szólások elkülönítése; a kettő közül az előbbit kell pontosabban meghatározni, mivel kötetünkben a közmondásalapú ferdítések állnak a vizsgálat középpontjában.

A szakirodalom több közmondás-definíciót ismer; ezek különböző szempontból és eltérő módon határozzák meg a közmondást, egy pontban azonban egyetértenek: a közmondások több évszázadon át gyűjtött, általánosnak vélt tapasztalatoknak és életbölcseseknek rövid és (gyakran) metaforikus megfogalmazását szolgálják (vö. Röhrich–Mieder 1977: 1–3; Barta 1995; T. Litovkina–Mieder 2005: 13–15; Hrisztova-Gotthardt 2010: 22–25). Azonban a közmondások történetileg változnak, egyesek kikopnak a használatból, és közben újak keletkeznek. A változatok egy formájának tekinthetjük az antiproverbiumokat, melyek a proverbiumokkal szemben fogalmazódnak meg. Míg a proverbiumok „legtöbbször átlagembereknek, egy adott közösségen belül tipikus [...] egyéneknek a világképét fejezik ki” (Szemerényi 1988: 217), az antiproverbiumok rendszerint megmaradnak az egyedi alkotás szintjén, kevés válik közülük egy nagyobb közösségben általánosan ismertté.

Kérdés, hogy milyen mértékű változtatásnál beszélhetünk antiproverbiumról. A proverbiumok rögzített szövegének kismértékű megváltoztatása a használat során – akár a köz-

---

¹ Néhány újabb összefoglalás: Mieder 1991b; Voigt 1998, 2013; Hrisztova-Gotthardt 2010; Hrisztova-Gotthardt–Aleksa Varga 2015.

nyelvben, akár a szépirodalomban – természetesen a szöveggörnyezetbe illesztés céljából (Voigt 1971; Szemerkenyi 1994; Forgács 1997c; Burger 2015). Antiproverbiumról csak az ezt meghaladó mértékű változtatás esetén beszélhetünk: a változtatás célja lehet nyelvi játék, szórakoztatás, aktuális mondanivaló közlése vagy éppen az eredeti közmondás igazságtartalmának megkérdőjelezése. Az antiproverbium tehát olyan frazeológiai egység, többnyire egy mondatnyi terjedelmű szöveg, amely egy közmondás szándékos ferdítésével, aktualizálásával vagy közmondásséma felhasználásával jön létre (Hrisztova-Gotthardt et al. 2008: 98). A beszélő pillanatnyi szándékát, érdekeit szolgálja, konkrét megfogalmazásával a szöveggörnyezet és a szituáció jelentésmódosító szerepét minimálisra csökkenti.

Habár az antiproverbiumok számos formában jelennek meg, a ferdítés néhány típusát ki kell emelni (ezek közel sem zárják ki egymást): pl. egy szó cseréje, két vagy több szó cseréje, a közmondás második felének cseréje, hozzátoldás az eredeti szöveghez, szó szerinti értelmezés, szóvicc, szóismétlés, két közmondás vegyülése, szórendcsere stb. A ferdítés módjai között feltétlenül említést érdemel az egyik legnépszerűbb: a szójáték. Anyagunk számos darabja épít a kétértelműség kiaknázására egy kétértelmű szó vagy két homonim (azonos hangorból álló és azonos írású) szó használatával: ezek meglepetést és derűtséget okoznak a váratlan gondolattársítással.

Egyes antiproverbiumok antonimák használatával kérdőjelezik meg a közmondás igazságát (*A rosszból is megárt a sok*² {*A jóból is megárt a sok*}), ezzel a közmondást átfordítják az ellentétébe, vagy a szó szoros értelmében megkérdőjelezik az igazságát (*Betyárból a legjobb pandúr*³). Az antiproverbiumok többsége azonban csak részben vonja kétségbe a közmondás bölcsességét, leginkább úgy, hogy olyan helyzetre vagy gondolatra vonatkoztatja, amelyre nem áll a hagyományos megfogalmazás (*Nemcsak kettőn áll a vásár. Áru is kell hozzá*⁴ {*Kettőn áll a vásár*}).

Az antiproverbiumok gyakran hüen tükrözik a társadalmat (*Aki dolgozik, az ne is egyék*⁵ {*Aki nem dolgozik, az ne is egyék*}), de esetenként egyetlen céljuk a szójáték (*Többet ésszel, mint penésszel*⁶ {*Többet ésszel, mint erővel*}).

A közmondás elferdítése lehet eszköz, amely által az alkalomhoz pontosabban illő, ugyanakkor a proverbium legitimitását megőrző, gyakran egyúttal humoros szöveghez jutunk. Sokszor a ferdítő úgy érzi, hogy az eredeti megfogalmazás elavult, ezért megváltoztatja, és a mindenkori kortárs kultúrából illeszt be képeket, fogalmakat, kifejezéseket, pl. *A pártállam nem vész el, csak átalakul*⁷ {*Az energia nem vész el, csak átalakul*}; vagy éppen *Amilyen a login, olyan a bejelentkező képernyő*⁸ {*Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten*}. Azonban lehet öncél is az eredeti szöveg eltorzítása, amennyiben nem kontextusba illeszkedik, hanem egyedül humoros hatás elérésére szolgál.

² Hernádi 1985: 328; Trischler Andor 2004; gy. Gergáczné Madács Gabriella 2005 (személyes közlés).

³ Tolna Megyei Népújság, 1989. nov. 2. 6.

⁴ Ludas Matyi, 1987. dec. 16. 10.

⁵ Metro, 2004. jan. 16. 2.

⁶ Tóthné Pölös Márta 2004 (személyes közlés).

⁷ Népszabadság, 1991. febr. 18. 8.

⁸ Frankó 2001.

A közmondásferdítés gyakorlata beilleszthető egy általánosabb, szélesebb nyelvi folyamatba, amely napjainkban zajlik, és amelyet Esterházy Péter így fogalmazott meg: „Kétirányú a mozgás. Egyrészt egyre kevesebbet bízunk a nyelvre, egyre egyszerűbb (ha tetszik primitívebb) kifejezési formákkal élünk. [...] Másrészt közelebb kerültünk a nyelvhez, aktívabb lett a viszonyunk, játékosabb. Ami 80 éve joyce-os nyelvkísérlet volt, ma mindennapos, laza szójáték. Most hallottam a rádióban, valami hirdetésszerűben: *Minden tudás egye fene*. Azonnal mozdul ez a fajta új reflex.” (Esterházy 2003: 48).

A fentiekből kifolyólag egyáltalán nem meglepő, hogy a közmondások elferdítésének jelenségére sokan felfigyeltek, és különféle elnevezésekkel illették azt. A magyarban többek között a *közmondás-paródia* (Dömötör 1989), *elferdített közmondás* (Szathmári 1996), *ferdített közmondás* (Barta 2003), *kvázi-közmondás* (Lendvai 2001), *közmondás-persziflázs* (Forgács 1997a) kifejezéseket használták a kutatók az antiproverbium⁹ elnevezés meghonosodása előtt.

Számos megnevezéssel találkozhatunk a nemzetközi szakirodalomban is:

Angolul is több terminust használnak: *alterations, anti-proverbs, deliberate proverb innovations, fractured proverbs, mutations, parodies, transformations, variations, wisecracks*.

A németben következőppen nevezik az antiproverbiumokat: *Antisprichwörter, „entstellte” Sprichwörter, sprichwörtliche Verfremdungen, Sprichwortparodien, verballhornte Parömien, verdrehte Weisheiten*.

A műfaj francia elnevezései nem kevésbé változatosak: *anti(-)proverbe, faux proverbe, parodie de proverbe, perverbe, proverbe déformé, proverbe dérivé, proverbe détourné, proverbe modifié, proverbe parodié, proverbe perverti, proverbe tordu, pseudo-proverbe*.

Az orosz nyelvben is több elnevezést találhatunk az utóbbi években, pl. *антипословица, трансформа, пословичная «переделка»*.

Wolfgang Mieder *antiproverbium* fogalmát és az ezt jelölő terminust világszerte számos közmondáskutató elfogadta. Azonban említésre méltó azon kutatók véleménye is, akik kifejtették, hogy nem minden antiproverbium áll szemben a proverbiummal, és javasolták az *anti-* ('ellen') előtag elkerülését, például a *para-* ('mellett') előtag használatával. Megemlítendő Francesca Cocco érvelése (Cocco 2015: 44–50), aki olaszul a *paraproverbio* terminust javasolja Fernando García Romero spanyol *paraproverbio* kifejezése alapján. Damien Villers francia kutató pedig csak az eredeti közléssel ellentétes értelmű paródiát nevezi antiproverbiumnak (Villers 2014: 421). Aderemi Raji-Oyelade nigériai parömiológus azt a nézetet képviseli, hogy az újonnan született, az eredeti közmondásra erősen emlékeztető mondások az eredeti szövegek utánzatai és nem (mindig) ellentétjei. Emiatt Raji-Oyelade a *post proverbials* ('utó-közmondások') terminust javasolja e szövegek megjelölésére (Raji-Oyelade 2012: 21). Alexander Kozintsev szintén kritikusan vizsgálta az *antiproverbium* elnevezést és annak definícióját, a fogalom partalanul széles értelemben való használatát bírálva az orosz kutatásban (Kozintsev 2014). Arvo Krikmann pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy nagyobb korpuszok elemzésekor

⁹ Magyar nyelven elsőként Vargha Katalin és T. Litovkina Anna használták az antiproverbium kifejezést (Vargha 2004; T. Litovkina–Vargha 2004).

a variánsok láncolatában az egyes szövegekről nem mindig dönthető el egyértelműen, hogy az „komoly” proverbium, avagy (humoros) antiproverbium (Krikmann 2015).

Mindezen írások viszont, amellet, hogy az antiproverbium elnevezést vagy magát a fogalmat is kritikusan szemlélik, arra is rávilágítanak, hogy a témát az utóbbi évtizedben élénk tudományos diskurzus kíséri, és a világszerte zajló kutatások nyomán már lehetséges ilyen általános kérdések vizsgálata is.

Az antiproverbiumok megjelenése

Az antiproverbium nem új műfaj, nem a média és az internet korában született (Mieder 2007); ellenkezőleg, a távoli múltból származik. A közmondás ferdítése egyidős a közmondással: az ókorban és minden későbbi korban virágzott. Így már a XVIII. században sok közkeletű közmondás hagyományos bölcsességét megkérdőjelezték filozófusok, írók és költők (hogy csak néhányat említsünk: G. C. Lichtenberg, I. Kant, F. Schiller, Goethe, Voltaire), nem egy ferdítés szerzőjeként és ihletőjeként.

A hagyományos proverbiumokhoz hasonlóan a ferdítéseik is a legváltozatosabb környezetben jelennek meg: magánlevelekben és filozófiai folyóiratokban, nyilvános előadásokban és prédikációkban, dalokban és sci-fikben, képregényekben és karikatúrákban (Mieder 1989a, 2007, 2014, 2017). Nagy számban találjuk őket az interneten is (a magyar internetes antiproverbiumokról ld. Vargha 2005; a német internetes antiproverbiumokról ld. Hrisztova-Gotthardt 2007a; a bolgár internetes antiproverbiumokról ld. Hrisztova-Gotthardt 2006, 2007b, 2011), reklámjelmondatokban (Forgács 1997a; Mieder 1989a, 2007), könyvek és cikkek címében, magazinok és újságok hasábjain. Gyakran idézik őket viccgűjtemények, aforizmák, köszöntők, aranyköpések, maximák, szellemeskedések, epigrammák és graffitik.¹⁰ Nincs olyan területe az életnek, ahol antiproverbiumok ne fordulnának elő.

Az antiproverbiumok túlnyomó többsége magányos szerző játékoságának köszönhető; nem maradnak fenn, és egyetlen forrás tanúskodik róluk. Más szövegek azonban sok forrásban és pontosan azonos alakban jelennek meg (ld. *A lustaság fél egészség*¹¹ {*Tisztaság fél egészség*}). Megint mások változó formában lelhetők fel. A különbség lehet egy-egy névelő, kötőszó vagy csupán az írásjel, avagy többé-kevésbé szinonim szavak helyettesíthetik egymást. Vegyük például az *Aki másnak vermet és, maga esik bele* népszerű közmondáson alapuló paródiákat: *Aki másnak vermet és, az elfárad*;¹² *Aki másnak vermet és, az hamar elfárad*;¹³ *Aki másnak vermet és, délutánra elfárad*;¹⁴ *Aki másnak vermet és, elfárad*;¹⁵ *Aki másnak vermet és, elfárad a keze!*;¹⁶ *Aki másnak vermet*

¹⁰ Ld. az alábbi bibliográfiai jegyzékeket: T. Litovkina 2005a: 211–228; T. Litovkina–Mieder 2006: 349–357; Mieder–Tóthné Litovkina 1999: 246–254.

¹¹ Farkas Gábor, gy. Bank Eszter 2005; Vértesi Lászlóné, gy. Tóth Zsolt 2005 (személyes közlés).

¹² Hajdú 1999: 21; móka 1997: #1491; Gyöngyiné Fülöp Judit 2004; Schuler Anikó 2004; Tuboly Szilvia 2004 (személyes közlés).

¹³ Bakosné Fülöp Edina 2004 (személyes közlés).

¹⁴ gy. Szabó Edina 2005 (személyes közlés).

¹⁵ Resz Antal, gy. Novákné Orbán Judit 2005 (személyes közlés).

¹⁶ Móré Boglárka 2004 (személyes közlés).

ás, könnyen elfárad.¹⁷ Mindenképp megemlítendő, hogy egyes antiproverbiumok az idő során önmaguk is közmondásossá váltak: *Aki másnak vermet ás, az a sírásó*,¹⁸ *Ép testben épphogy élek {Ép testben ép lélek}*.¹⁹

Alig található olyan téma, amellyel ne foglalkoznának antiproverbiumok. Mieder így fogalmazza meg: „Ahogy a közmondások véleményt mondanak a hétköznapi élet minden helyzetéről, eseményéről, az antiproverbiumok is reagálnak mindenre a környezetünkben, mégpedig elidegenítő és megbotrántoztató nyelvi stratégiákkal” (Mieder 1989a: 244). A ferdítések által tárgyalt témák igen változatosak: szexualitás, nők, foglalkozások és szakmák, pénz, szerelem, házasság, válás, barátság, oktatás és tanulás, alkohol és kábítószer, szülők és gyerekek, adók, Isten és vallás, telefon, autó és számítógép.²⁰

A leggyakrabban ferdített közmondások

Jellemzően az antiproverbium csak akkor tűnik humorosnak, ha ismert az alapjául szolgáló hagyományos közmondás, így az olvasó vagy hallgató felismeri a két kifejezés össze nem illését (a meg nem felelést az elvárásnak). Különben sikertelen az innovatív kommunikációs stratégia, mely egymás mellé helyezi a régi és az „új” közmondást. Ugyanis „a hagyományos szöveg találkozása az újító variánszal kritikus gondolkodásra készíteti az olvasót vagy hallgatót. Míg az eredeti közmondások előre megalkotott szabályokat fogalmaznak meg, a modern antiproverbiumok arra ösztönöznek, hogy ne fogadjuk el naivan a hagyományos bölcsességet” (Mieder 1993c: 90).

Bizonyos proverbiumokat különös előszeretettel ferdítenek el. A leggyakrabban ferdített tíz magyar közmondás listája következik; ezt követi a leggyakrabban ferdített angol-szász, német és francia közmondásoké.²¹ A közmondások után zárójelben található a fellelt antiproverbiumok száma.

Az alábbi magyar közmondásoknak ismerjük a legtöbb ferdítését T. Litovkina Anna és Vargha Katalin több mint 5000 antiproverbiumot tartalmazó gyűjteménye alapján (T. Litovkina–Vargha 2005a: 16–17):

¹⁷ Rác Anita 2004 (személyes közlés).

¹⁸ Tóthné Litovkina 1993: 144; Hajdú 1999: 21; egysoros 393; Geizler Edit 2004; Kovács Nóra 2004; Krizák Mónika 2004; Kutasi Anikó 2004; Miglinczi Melinda 2004; Németh Béláné 2004; Nagy Ferencné 2004; Pesztericz János, gy. Pálmay Istvánné 2004; Tóth Anikó 2004; Varga Erika 2004 (személyes közlés).

¹⁹ Tóthné Litovkina 1993: 160; Rónaky 1997; Garam Rita 2004; Jordán Norbert 2004; Kiss Katalin 2004; Mikola Zsanett 2004; Rózsa Virág 2004; Varga Anikó 2004 (személyes közlés).

²⁰ Egyes témákat nyelvenként külön-külön már elemzett egymástól függetlenül az angolban T. Litovkina Anna (Tóthné Litovkina 1999a, 1999b; T. Litovkina 2005a, 2011a, 2011b, 2011c, 2011d, 2013, 2014e, 2014f), a franciában Barta Péter (Barta 2007b) és az oroszban Harry Walter (Walter 2004a, 2004b).

²¹ Sajnos az orosz közmondásokról nem áll rendelkezésre ilyen számszerűsített lista; a Walter és Mokienko kötetiben szereplő antiproverbiumokból azonban viszonylag pontosan lehet következtetni rá, hogy melyek a ferdítésre legkedveltebb proverbiumok. Legnépszerűbbnek ez alapján a *Чем дальше в лес, тем больше дров* közmondás tűnik, 50 persziflázzsal (Walter–Mokienko 2001: 242–243).

- Addig jár a korsó a kútra, (a)míg el nem török. (178)
 (A)ki korán kel, aranyat lel. (153)
 Aki másnak vermet ás, maga esik bele. (149)
 Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok. (88)
 A hazug embert [a hazugot] könnyebb [hamarabb; előbb] utolérni [utolérik], mint a sánta kutyát. (88)
 Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra. (82)
 Ajándék lónak ne nézd a fogát. (76)
 Kicsi a bors, de erős. (75)
 Ahány ház, annyi szokás. (66)
 Aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet. (65)

Íme a leggyakrabban átalakított tíz angolszász közmondás T. Litovkina és Mieder második antiproverbium-gyűjteményéből (T. Litovkina–Mieder 2006: 12):

- Old soldiers never die (, they simply fade away). (79)
 If at first you don't succeed, try, try again. (65)
 Money talks. (65)
 An apple a day keeps the doctor away. (63)
 A bird in the hand is worth two in the bush. (49)
 Never [Don't] put off till [until] tomorrow what you can do today. (48)
 A fool and his money are soon parted. (47)
 Early to bed, early to rise, makes a man healthy, wealthy and wise. (46)
 To err is human (, to forgive divine). (45)
 Opportunity knocks but once. (43)

A németben az alábbi közmondásokból született a legtöbb antiproverbium (Mieder 1997a):

- Morgenstunde hat Gold im Munde. (76)
 Lügen haben kurze Beine. (75)
 Im Wein ist (liegt) Wahrheit. (65)
 Wer andern eine Grube gräbt, fällt selbst hinein. (62)
 Reden ist Silber, Schweigen ist Gold. (61)
 Der Klügere gibt nach. (59)
 Der Zweck heiligt die Mittel. (54)
 Man soll den Tag nicht vor dem Abend loben. (52)
 Alter schützt vor Torheit nicht. (51)
 Wo ein Wille ist, ist auch ein Weg. (51)

A Barta Péter által gyűjtött francia korpuszban ezek bizonyultak a ferdítés legnépszerűbb alanyainak:²²

²² A lista (először megjelent: T. Litovkina et al. 2007: 52) alapja Barta Péter több mint 1800 francia antiproverbiumot számláló adattára; ez utóbbi forrása elsősorban az internet, valamint Mignaval antiproverbium-gyűjteménye (2004).

- Qui vole un œuf vole un bœuf. (34)
 Pierre qui roule n'amasse pas mousse. (30)
 La musique adoucit les mœurs. (22)
 Rien ne sert de courir, il faut [mieux vaut] partir à point. (22)
 Tant va la cruche à l'eau qu'à la fin elle se casse [brise]. (22)
 Chassez le naturel, il revient au galop. (21)
 L'argent ne fait pas le bonheur. (20)
 Noël au balcon, Pâques aux tisons. (20)
 À bon chat bon rat. (18)
 Il ne faut pas remettre au lendemain ce qu'on peut faire le jour même. (18)

Nemzetközileg elterjedt antiproverbiumok

Míg a közmondások között sok a nemzetközi elterjedésű szöveg, a paródiák esetében ez jóval ritkábban fordul elő. Azonban az megesik, hogy egy nemzetközi elterjedésű közmondást azonos logika alapján ferdítenek el különböző nyelvekben.

Az egyik nyelvről a másikra lefordított antiproverbium általában elveszti üzenetét: az egyik nyelvre jellemző szójátékok, paródiák ritkán ültethetőek át sikeresen másik nyelvre. Mégis megtörténhet, hogy nemzetközi elterjedésű közmondás párhuzamos antiproverbiumokat ihlet két vagy több nyelvben, meggyőzően szemléltetve a hasonló vagy azonos antiproverbiumok poligenézisét. Íme néhány példa:²³

Amit holnap is megtehetsz, ne tedd meg ma!;²⁴ Amit ma megtehetsz, azt holnap is megteheted.²⁵ {Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra}

ang.: Don't do today what you can put off until tomorrow; Never do today what can be done tomorrow.²⁶ {Never [Don't] put off till [until] tomorrow what you can do today}

ném.: Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht erst morgen.²⁷ / Was du heute kannst besorgen, das verschiebe ruhig auf morgen.²⁸ {Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen}

fr.: Ne remets pas à demain ce que tu peux faire après-demain;²⁹ Il faut savoir remettre à plus tard pour avoir le temps d'accomplir aujourd'hui ce qu'on aurait dû faire hier.³⁰ {Il ne faut pas remettre au lendemain ce qu'on peut faire le jour même}

²³ A példákhoz kapcsolódó, internetes forrásból származó vizuális ábrázolásokat ld. a kötet végén a 2. számú mellékletben.

²⁴ T. Litovkina–Vargha 2005: 49.

²⁵ Rónaky 1997.

²⁶ Mieder et al. 1992: 601.

²⁷ Mieder 1998: 117.

²⁸ Aphorismen.

²⁹ Slideplayer.

³⁰ Barta 2003.

or.: Не делай сегодня то, что можно сделать завтра.³¹ {Не откладывай на завтра то, что можно сделать сегодня}

Tévedni emberi dolog, de igazán összekutyulni valamit csak számítógéppel lehet.³²
{Tévedni emberi dolog}

ang.: To err is human – to totally muck things up needs a computer.³³ {To err is human}

ném.: Irren ist menschlich, aber für das totale Chaos braucht man einen Computer.³⁴ {Irren ist menschlich}

fr.: L'erreur est humaine, mais un véritable désastre nécessite un ordinateur.³⁵
{L'erreur est humaine}

or.: Человеку свойственно ошибаться, но с помощью компьютера это ему удается намного лучше.³⁶ {Человеку свойственно ошибаться}

Amelyik kutya ugat, nem harap.

Megnyugtató tapasztalat, mely szerint bátran lehet közeledni az ugató kutyához. Kezdőket azonban figyelmeztetünk, hogy a kutyák nem tudják ezt a közmondást. Megfordítva: amelyik kutya harap, nem ugat – ez még nincs bebizonyítva, lehet, hogy ugat, csak nem hallani, mert tele van a szája.³⁷ {Amelyik kutya ugat, nem harap}

ang.: A barking dog never bites. But a lot of dogs don't know this proverb.³⁸

ném.: Hunde, die bellen, haben oft nichts zu beissen.³⁹ {Hunde, die bellen, beissen nicht}

A kutatástörténet és az antiproverbium néhány általános vonásának bemutatása után most rátérünk az antiproverbiumok megalkotása során használt három fő ferdítési módra: a bővítésre, a szűkítésre és a cserére.

³¹ Walter–Mokienko 2001: 32.

³² Széll.

³³ Kilroy 1985: 220.

³⁴ Mieder 1998: 132.

³⁵ Barta 2003.

³⁶ Walter–Mokienko 2001: 51.

³⁷ Karinthy 1981: 71.

³⁸ Safian 1967: 14.

³⁹ Mieder 1998: 126.